

УДК 658.5:330.341.1

DOI: 10.18524/2413-9998/2021.2(48).243679

В. І. Захарченко,

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри міжнародного менеджменту та інновацій,
Одеський національний політехнічний університет,
проспект Шевченка, 1, м. Одеса, 65044, Україна
e-mail: kafedra@mzeid.in

В. В. Кандєєва,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри теплових електричних станцій
та енергозберігаючих технологій
Одеський національний політехнічний університет,
проспект Шевченка, 1, м. Одеса, 65044, Україна
e-mail: vkandeeva@onu.ua

С. В. Онешко,

кандидат економічних наук,
доцент, професор кафедри економіки і фінансів,
Одеський національний морський університет,
вул. Мечникова, 34, м. Одеса, 65029, Україна
e-mail: osvfox1@gmail.com

КОМПЛЕКСНИЙ АНАЛІЗ СТАНУ ОСНОВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Виявлена складність взаємовідносин існуючих елементів організаційно-економічного механізму розвитку економічного потенціалу підприємства, як цілісної системи, що є наслідком того, що окремі його підсистеми і компоненти носять ймовірнісний характер. Комплексний аналіз стану елементів механізму розвитку економічного потенціалу підприємства представлено видами аналізу, об'єктами аналізу, результатами аналізу. Для визначення місця організаційно-економічного механізму розвитку економічного потенціалу, використовуючи модель Р. Солоу, досліджуються якісний і кількісний склад функцій підприємства. Факторний аналіз за моделлю Солоу показує особливу значимість сучасного науково-технологічного прогресу, а залишок Солоу у його моделі відображає низку інших факторів, у тому числі трудові ресурси. Проведений аналіз показує, що загальний економічний зріст у 2015-2019 рр. не в змозі бути скомпенсованим тільки лиш приростом праці та сукупного капіталу. В першу чергу він може бути обґрунтований тільки використанням держави. Використання в моделі Солоу виробничої функції Кобба-

Дугласа дозволяє визначити нелінійну залежність продуктивності праці від її капіталоозброєності. Також було використано модель Харрода-Домара, яка показала, що підприємства у взмозі забезпечити приріст капіталу у поточному році за рахунок інвестицій у попередньому. Це було продемонстровано на прикладі основного капіталу промисловості країни, як невід'ємного елемента виробничого потенціалу.

Ключові слова: потенціал, модель, ресурс, зріст, функція, аналіз, капітал, продуктивність, виробництво.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Складність виявлення існуючих елементів організаційно-економічного механізму розвитку економічного потенціалу підприємства, як цілісної системи, частково обумовлена тим, що окремі його підсистеми, їх компоненти та зв'язок один з одним і з середовищем носять недостатньо визначений, ймовірнісний характер. Безперервний розвиток підприємства, його структура, характер взаємовідносин між підрозділами супроводжується постійною трансформацією відносин із зовнішнім середовищем і не піддається точному, детальному аналізу і плануванню. Тому аналіз елементів механізму розвитку економічного потенціалу промислового підприємства повинен базуватися на теоретико-аналітичному матеріалі, оцінці зовнішніх і внутрішніх мотивів його функціонування.

Національною економічною стратегією-2030, яка представлена КМ України у січні 2021 р. громадськості для обговорення, визначено візію сектору промисловості як каталізатору економічного зростання та опору сталого розвитку країни. Стратегічна мета розвитку цього важливого сектору національної економіки у Стратегії-2030 визначається чотирма напрямками: (1) створити стійкий внутрішній попит на вітчизняну промислову продукцію; (2) забезпечити інтеграцію українського промислового сектору до глобальних ланцюгів вартості, створити умови для розширення експорту промислової продукції; (3) посилити конкурентоспроможність виробленої в Україні промислової продукції, впровадити ресурсо- та енергоефективні технології; (4) створити нові виробничі потужності через стимулювання інноваційної діяльності підприємств у всіх регіонах країни із використання конкурентних переваг кожного з них [10, № 17, с. 16].

Важливість вирішення таких завдань потребує ретельних досліджень розробки механізму підвищення економічного потенці-

алу вітчизняних промислових підприємств і для подальшої його реалізації.

Аналіз основних досліджень та публікацій. У процесі проведення даного дослідження авторами були проаналізовані праці слідуючих вчених: Блауга М. [1], Гуніної І. [3], Данилишина Б. [4], Замкова О. [5], Іщук С. [6], Лапіна Є. [7], Ларіонова А. [8], Лисенко Ю. та його колег [9], Петровича Й. [11], Полякова П. [12], Чаленка О. [16; 17]. Так Чаленко О стверджує: «Економічний потенціал, у силі масовості описуваних їм явищ, має широку видову класифікацію, яка побудована на визначених наукових началах». А також наводить тлумачення цього поняття як: сукупність наявних ресурсів, результат економічних і виробничих відносин між суб'єктами господарської діяльності, здібність виробничих сил до досягнення визначеного ефекту [16, с. 33-34]. І підсумовує: «... слід констатувати, що сучасне розуміння «потенціал» в економіці не є релевантним» [16, с. 35]. Лапін Є. приходить до висновку: «Окремою теоретико-методологічною задачею є задача оцінки економічного потенціалу. Під оцінкою економічного потенціалу слід розуміти визначення його величини у вартісному виразі» [7, с. 294]. Погоджуємося з Гуніною І. про необхідність уточнення елементів механізму розвитку економічного потенціалу підприємства [3, с.19]. Іщук С. наполягає на поглибленні дослідження в першу чергу виробничого потенціалу підприємства [6]. А Петрович Й., у зв'язку з переходом України на початку 2000-х рр. до інноваційної моделі розвитку економіки, досліджує ретельно інноваційних потенціал підприємства і робить наголос на «... взаємозв'язку інноваційного потенціалу кожної із функцій управління з показниками конкурентоспроможності підприємства та його становища на ринку та регулювання надійності засобів на коригування величин потенціалу кожного із функціональних підрозділів підприємства» [11, с. 156]. Поляков П. підтверджує: «Стійкість функціонування виробничої системи за різними обумовленнями, які покликані внутрішніми або зовнішніми причинами, забезпечуються необхідною кількістю резервних агрегатів або резервних потужностей діючих» [12, с. 54]. Лисенко Ю. і Мадих А.

стверджують, що основні параметри адаптаційного потенціалу економічної системи визначаються гнучким планом розвитку, який отримано на основі моделювання [9, с. 112]. Замков О. з колегами розглядають модель виробничої функції Кобба-Дугласа в об'ємному і темповому записі, так як у такому випадку її складові представляють не обсяги використаних ресурсів за визначений період часу, а інтенсивність їх використання у кожний момент часу [5, с. 171]. Ларіонов А. зі співавторами попереджають, що: «Забезпечення необхідної надійності моделі покликано гарантувати безпеку роботи з нею, достовірність отриманих результатів, розумний інтервал розбіжностей результатів моделювання з реальними показниками діючої економічної системи» [8, с. 9]. Данилишин Б. у своїй роботі констатує: «... модель майбутньої економічної системи України – варіант проявлення макроекономічних закономірностей цивілізаційного рівня» [4, с. 49].

Постановка завдання. Метою цього дослідження є проведення аналізу проблем і оцінка перспектив розвитку економічного потенціалу на основі загальних тенденцій у національній економіці та визначення застосованості для дослідження можливостей і напрямів розвитку економічного потенціалу підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблемам дослідження розвитку потенціалу підприємства присвячено багато праць вітчизняних науковців. До 1990-х рр. це були переважно праці з досліджень виробничого потенціалу. Починаючи з 1990-х рр. звернули увагу на економічний потенціал країни/галузі/регіону/підприємства. З проголошенням у 2002 р. переходу до інноваційної моделі розвитку національної економіки з'явилися праці на тему інноваційного потенціалу. Взагалі, слід відмічати, що у практиці економічних вимірювань потенціал ніколи не був достатньо обґрунтованою величиною. У випадку позитивного розвитку подій стверджували, що потенціал успішно реалізован. У плановій системі економіки, де економічні операції були максимально збалансовані, також неможливо було досягти наміченого рівня. Тобто, як стверджує Чаленко А., «... сучасне поняття «потенціал» в економіці не є релевантним [16, с. 35]. Але між всіма трьома згаданими видами потенціалу є суттєва різниця.

Наведемо їх словникові визначення:

– потенціал виробничий – (1) реальний об'єм продукції, який можливо

проізвести при повному використанні наявних ресурсів; (2) наявні потенційні можливості виробництва, наявність факторів виробництва, забезпеченість його визначеними видами ресурсів [2, с. 732];

– потенціал економічний – сукупна здібність економіки країни, її галузей, підприємств, господарств здійснювати виробничо-економічну діяльність, випускати продукцію, товари, послуги, задовольняти запити населення, суспільні потреби, забезпечувати розвиток виробництва і споживання [2, с. 732];

– потенціал інноваційний – сукупність характеристик соціально-економічної системи (підприємство, місто, регіон, країна), що визначають її здібність зі створення, впровадження і розповсюдження нових ідей, технологій і продуктів (Вікіпедія).

На погляд авторів економічний потенціал є більш охоплюючою категорією, має більшу видову класифікацію, яка побудована на досягнутих наукових основах, Але він потребує розробки власного механізму і деталізації свого розвитку. На рис. 1 показані співвідношення і взаємозв'язок окремих видів комплексного аналізу стану основних елементів механізму розвитку економічного потенціалу підприємства.

Для визначення місця організаційно-економічного механізму розвитку економічного потенціалу підприємства досліджуємо якісний і кількісний склад функцій підприємства. Цей склад зазнавав і зазнає змін. Частину цих змін можна простежити шляхом дослідження економічних теорій, що послідовно змінюють одна одну.

За неокласичної теорії перша і основна функція підприємства – виробнича, тобто виробництво товарів, призначених для задоволення зовнішніх потреб суб'єктів ринку з наявних (залучених) ресурсів. Наступна за важливістю ціноутворююча функція – встановлення цін на свою продукцію (або на залучення ресурсів). Реалізаційно-збутова функція в рамках неокласичної теорії не має

істотного значення, що впливає з основних постулатів даної теорії, згідно з якими пропозиція визначає попит. Функція попиту в даній теорії розглядається лише з позиції залучення необхідних підприємству фінансових, трудових, матеріальних та інших ресурсів. Виникає цілком слушне запитання: чи розглянуто в даній теорії процес розвитку?

Прояв інтересу, до проблем розвитку підприємства і потенціалу що використовується, можна датувати 1957 р. (модель Солоу). Блауг М. стверджує: «З часів плідної роботи Солоу наприкінці 1950-х оцінка агрегованої виробничої функції в цілях вимірювання джерел економічного росту і формування висновків про природу технічного прогресу стала широко розповсюдженою практикою у економічних дослідженнях» [1, с. 431].

Перша модель визначала вплив різних чинників на економічний розвиток. Причому факторний аналіз економічного зростання показав особливе значення науково-технологічного прогресу:

$$\Delta y/y = ((1 - a) \cdot \Delta N/N) + a \cdot \Delta K/K + \Delta T/T, \quad (1)$$

де $(1 - a)$, a – частки праці і капіталу в доході; $\Delta T/T$ – залишок Солоу, що відображає вплив науково-технологічного прогресу на економічне зростання.

У той же час, інтерпретуючи висновки, що впливають із цієї моделі, для розвитку потенціалу підприємства, можна зробити висновок про умовність залишку Солоу. Більш логічним нам представляється під залишком розуміти вклад не тільки науково-технологічного прогресу (інновацій на підприємстві), але і ряду інших факторів, що визначають економічний потенціал підприємства і всієї економіки. Причому, незважаючи на присутність в моделі трудових ресурсів, їх також слід враховувати і в залишку.

І тут немає протиріччя, так як вираз $\Delta N / N$ характеризує лише темп зростання трудових ресурсів, в той час як в розрізі дослідження можливості розвитку потенціалу нас найбільше цікавить якісна сторона персоналу.

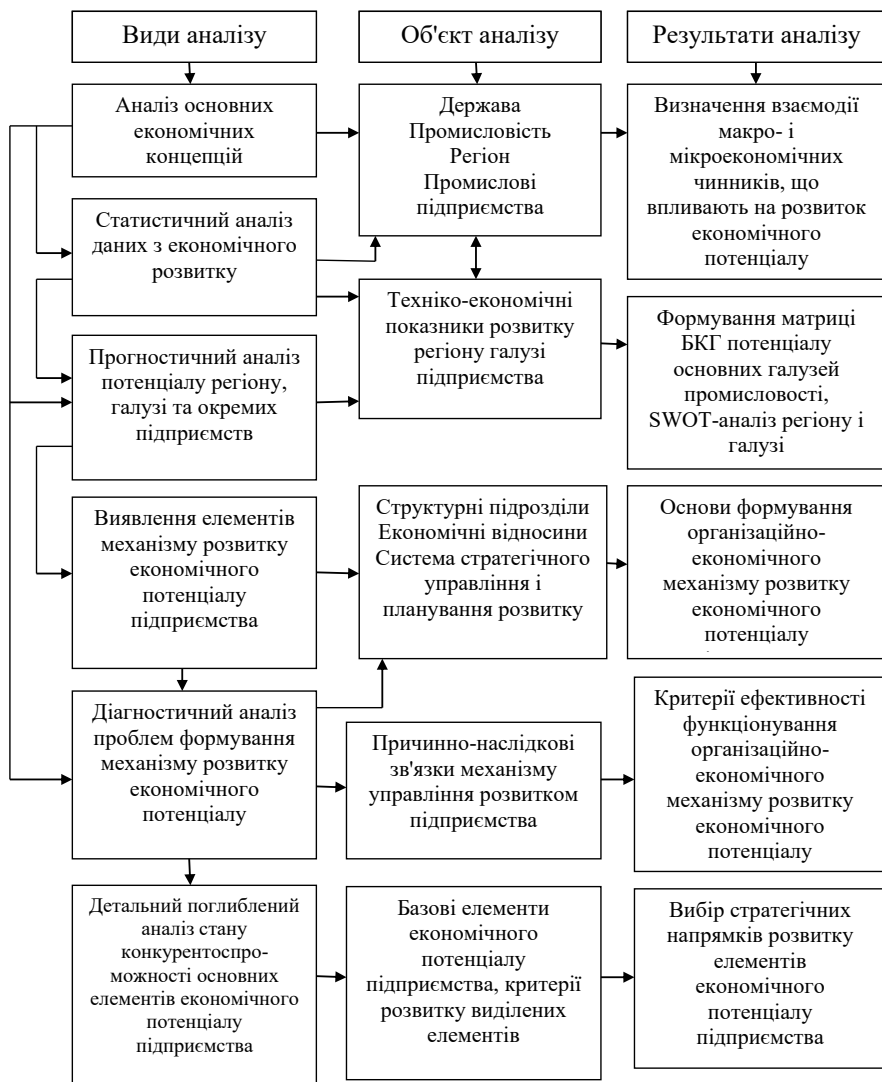

Рис. 1. Основні складові проблеми дослідження

Джерело: розробка авторів.

Слід зазначити певну закономірність зв'язку в моделі Солоу між станом економічної ситуації, темпом приросту обсягів національного виробництва і останньою складовою – національним

потенціалом. Так, на наш погляд, процес нарощування потенціалу в економіці держави може бути виражений в даній моделі негативною величиною фактора «приріст науково-технологічного прогресу». Оскільки в стабільно функціонуючій економіці промислово розвиненої держави зростання обсягів виробництва цілком може бути забезпечено першими двома факторами моделі, а саме «приростом капіталу» і «приростом чисельності», і оскільки розвиток потенціалу також вимагає додаткового залучення ресурсів перших двох складових моделі, то отже, можлива ситуація, коли сукупний приріст капіталу і праці буде більше приросту випуску. В цьому випадку можна говорити про нарощування потенціалу. З іншого боку, в період стагнації економіки використання наявних у держави ресурсів (накопиченого потенціалу) може забезпечити позитивну величину приросту обсягу виробництва, що виражається знаком і величиною останньої складової – «науково-технологічний прогрес» (потенціал).

Зроблені нами висновки ілюструються результатами аналізу, які відображені на діаграмі (рис. 2). Наведені на діаграмі дані свідчать про те, що загальне економічне зростання в період з 2015 р. по 2019 р. не могло компенсуватися лише приростом праці і сукупного капіталу. Подібне зростання могло бути викликано тільки використанням потенціалу держави. І хоча в функції Солоу мова йде про збільшення (приріст) всіх основних складових, в даному випадку, і особливо після кризи 2014 р., позитивне економічне зростання могло бути забезпечено тільки використанням потенціалу, зважаючи на негативний приріст зайнятих в економіці і незначного приросту сукупного капіталу промисловості.

Таким чином, в теорію економічного зростання і його динаміки слід внести цілком певні корективи, розглядаючи збільшення виробничої потужності держави не тільки як результат використання праці і капіталу (його приросту), а й єдиного потенціалу економіки. Тобто в залежності від зовнішньоекономічної обстановки, обраної державної стратегії розвитку, комплексу чинників попиту і пропозиції роль держави може полягати у визначенні пріоритетності нарощування або використання наявного потенціалу.

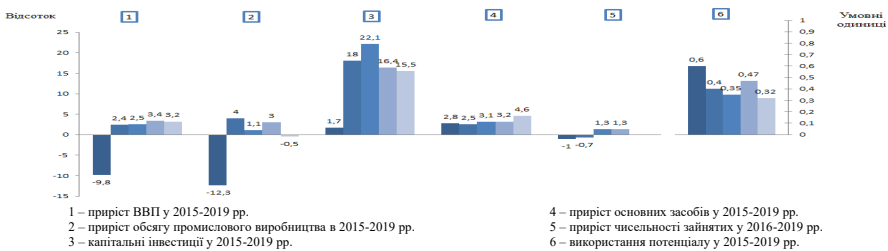

Рис. 2. Діаграма співвідношення основних елементів виробничої функції у 2015-2019 рр.

Джерело: складено авторами на основі [15, с. 26, 52, 233, 234, 246].

Відносно такого показника як капіталоємність Блауг М. наводить слова самого Солоу Р.: «Нема ніяких основ покладатися, що будь-який окремо узятий об'єкт, що іменується «капіталом», можливо визначити так, щоб у одному числі відобразити усю різноманітність факторів про часові лаги, строках «дозрівання» інвестицій, про запаси матеріалів, незавершеної та готової продукції, про старе і нове обладнання, будинки і споруди з різними строками служби, про меліорацію землі, яка дає порівняно довготерміновий ефект. Тільки той, хто наївно ототожнює всю множинну аспектів капіталістичного виробництва з якимсь одним з цих аспектів, не важливо навіть з яким, можливо думати, що теорію капіталу вдасться виразити однією формулою, якщо визначити щось, що іменується «капіталом», і назвати граничну продуктивність цього «щось» нормою відсотка» [1, с. 479].

Згідно з концепцією Солоу, необхідною умовою динамічної рівноваги є достатній рівень капіталоозброєності. Для забезпечення капіталоозброєності на певному рівні необхідно, щоб питомі заощадження в кожен момент часу були повністю розподілені між приватними інвестиціями (що йдуть на приріст капіталу) і питомими реноваційними інвестиціями на оновлення капіталу. Таким чином, не зачіпаючи проблеми підприємства, неокласична теорія визначає необхідність оновлення та нарощування ресурсів (капіталу) для забезпечення економічного зростання.

$$\Delta \varphi_t = S y q_t - (n + d) \varphi_t, \quad (2)$$

де $\Delta\varphi_t$ – зміна капіталоозброєності праці в момент часу t ; $Syqt$ – питомий об'єм заощаджень на одного зайнятого в період t ; $(n + d)\varphi t$ – питомий об'єм валових інвестицій на одного зайнятого в період t .

Використання в моделі Солоу продуктивної функції Кобба-Дугласа [1, с. 410] дозволяє визначити нелінійну залежність продуктивності праці від його капіталоозброєності:

$$g_t = f(\varphi_t), \quad (3)$$

де $g_t = y_t / N_t$ – продуктивність праці в період t ; $\varphi_t = K_t / N_t$ – капіталоозброєність праці в період t ; N_t – чисельність трудових ресурсів в період t .

За даними таблиць 1 та 2 можна простежити нелінійну залежність продуктивності праці від капіталоозброєності, що пояснюється деякою інертністю подібних величин в масштабах переробної та всієї промисловості держави. Помітне зниження капіталоозброєності праці в промисловості в 2017-2018 рр., все ж супроводжується відносно невеликим зростанням продуктивності праці.

Таблиця 1

Характеристика продуктивності та капіталоозброєності праці у переробній промисловості (за моделлю Солоу Р.)

Показники	Період			
	2015	2016	2017	2018
Зайнятість у переробній промисловості, тис. чол.	1839,3	1791,7	1774,9	1786,3
Обсяг реалізованої продукції у переробній промисловості, млн. грн	1139213,2	1312729	1627504,3	1872387,2
Основні засоби у переробній промисловості (на початок року), млн. грн	756277	1656971	1792101	1168230
Капіталоозброєність праці, тис. грн	411,2	924,8	1009,7	654
Продуктивність праці, тис. грн	619,4	732,7	917	1048,2

Джерело: розрахунки авторів на основі даних Державної служби статистики України [13, с. 267; 14, с. 52, 237, 257].

Таблиця 2

Характеристика продуктивності та капіталоозброєності праці у промисловості України (за моделлю Солоу Р.)

Показники	Період			
	2015	2016	2017	2018
Зайнятість у переробній промисловості, тис. чол.	2573,9	2494,8	2440,6	2426
Обсяг реалізованої продукції у промисловості, млн. грн	1776603,7	2158030	2625862,7	3018087,5
Основні засоби у промисловості (на початок року), млн. грн	1937821	3842517	3072954	2454483
Капіталоозброєність праці, тис. грн	752,9	1540	1259,1	1011,8
Продуктивність праці, тис. грн	690,2	865	1075,9	1244,1

Джерело: розрахунки авторів на основі даних Державної служби статистики України [13, с. 267; 14, с. 52, 237, 257].

Подібний факт може бути пояснений лише використанням резервів накопиченого раніше потенціалу. Причому подібна тенденція спостерігалася як у переробній промисловості, так і в усій промисловості України.

Кейнсіанська теорія, подібно неокласичної, також важливу роль відводила економічному розвитку на макрорівні і заощаженню ресурсів. Однак тут можна виділити деякі передумови для формування механізму розвитку як на загальнодержавному рівні, так і в конкретній галузі і на рівні підприємства.

Зробимо додаткові пояснення. Неможливість експоненціального зростання інтуїтивно уявляється досить очевидною так, що більшість дослідників вражається, коли пізнає про експоненціальний зріст збережень, інвестицій і доходу на протязі довготривалого часу. Інвестиції дійсно збільшують виробничі потужності, але це не обов'язково спричиняє за собою кризу будь-коли у майбутньому. Завжди існує деяка норма інвестицій, достатньо висока

для створення попиту на додаткову – завдяки інвестуванню у попередній період – продукцію. Це можливо продемонструвати за допомогою моделі Харрода-Домара [1, с. 153]. Макроекономічна рівновага потребує порівняння запланованих збережень S і запланованих інвестицій I . Розподілив на $Y =$ дохід, маємо:

$$\frac{S}{Y} = \frac{I}{Y} \equiv \frac{\Delta K}{Y}, \quad (4)$$

Виходячи з моделі Харрода-Домара підприємства у взмозі забезпечити приріст капіталу у поточному періоді за рахунок інвестицій у попередньому періоді:

$$\Delta K_t = I_{t-1}. \quad (5)$$

Проілюструємо дану модель на прикладі основного капіталу промисловості України як невід’ємного елементу виробничого потенціалу. Як показали проведені дослідження і статистичні дані, в 2015-2016 рр. спостерігався негативний приріст основного капіталу (рис. 2), в той час як інвестований у основні фонди капітал мав тенденцію до збільшення. І тільки в наступні роки приріст основного капіталу був співставленим з інвестиціями та надав невелику позитивну тенденцію зросту ВВП і зайнятості населення. Однак вкладені інвестиції не покривають необхідний мінімум для оновлення основного капіталу, про що свідчать показники його стану (табл. 3). Низькі обсяги інвестицій є тільки однією з причин низької продуктивності праці в Україні. Вкладення коштів в основні засоби є важливим для країн із низькою капіталонасиченістю, адже гранична продуктивність кожної додаткової одиниці капіталу є дуже високою, а тому здатна значно пришвидшити темпи економічного зростання. Відношення інвестицій в основні засоби до ВВП в Україні є хронічно нижчим, ніж у країнах Центральної Європи. Навіть попри те, що в окремі роки частка інвестицій у ВВП країни майже досягла європейської, після криз 2008 р. і 2014 р. різниця між накопиченням капіталу в країнах посилилась. Як наслідок, у 2019 р. частка інвестицій у

ВВП в Україні була більш ніж на 20% нижчою, ніж у Центральній Європі [10, № 13, с. 21].

Таблиця 3

Основні показники стану основних засобів, %

Вид економічної діяльності	Показник							
	Ступінь зносу основних засобів				Коефіцієнт оновлення		Коефіцієнт вибуття	
	2014	2015	2016	2017	2014	2015	2016	2017
Промисловість	60,3	76,9	69,4	59,1	1,5	1,6	1,2	1,1
Переробна промисловість	56,9	75,8	76,4	64,6	0,7	0,9	1,1	1,2
Будівництво	54,4	53	36	45,7	1,1	1,3	1,7	2
Торгівля	37,3	44,7	39,3	40,4	2,1	2,5	1,6	1,5
Транспорт і логістика	97,9	51,7	50,6	47,6	0,8	1,4	1,8	1,9
Інформація та телекомунікація	57,4	57,9	55,6	61,1	2,1	2,2	1,9	2
Державне управління та оборона	45,9	50,1	59,4	51	1,1	1,8	1,6	1,7
Сільське, лісове та рибне господарство	38,8	38,9	37,3	35,7	2,7	3,1	1	1,1

Джерело: дані Державної служби статистики України [14] і власні розрахунки авторів.

Загальна сучасна характеристика переробної промисловості України, наступна: вона забезпечує 22% ВВП України (791 млрд. грн ВВП у 2018 р.), при цьому характеризується низькою продуктивністю; 22,7 млрд. дол. валютних надходжень від зовнішньої торгівлі товарами та 2,46 млн. зайнятих осіб у 2019 р. [10, №17, с. 17]. У 2019 р. продуктивність праці в промисловості України була на рівні країн Африки та Середньої Азії. Як правило, країни

з вищою продуктивністю праці в промисловості демонструють вищі показники ВВП на душу населення. Промисловість продовжує забезпечувати функціонування ключових секторів економіки. Частка промисловості в проміжному споживанні таких секторів як державне управління та оборона, транспорт, видобувна промисловість, торгівля та агросектор становить 21-48%.

Сьогодні вплив промисловості на гравців ринку наступний:

- розвинена промисловість є необхідною умовою реалізації функції та
- завдань держави в процесі регулювання економічної та соціальної сфер. Також сектор (зокрема машинобудування) відіграє стратегічну роль у формуванні оборонного комплексу України;
- промисловість одночасно забезпечує як постачання товарів
- промислового споживання для транспорту (39% від сукупного проміжного споживання), так і створює попит на транспортні послуги (перевезення сировини для виробництва та готової продукції складає 22% від вантажних перевезень);
- розвинена переробна промисловість забезпечує
- ефективне функціонування видобувної промисловості, а також створює попит на продукцію видобутку, стимулюючи його ріст;
- продукція промисловості складає третину проміжного споживання в агросекторі, другому секторі економіки за валютними надходженнями в Україні.

Найбільшу увагу проблемам виробництва та розвитку приділяла теорія менеджеризму – теорія управління сучасним виробництвом, що виникла в 1950-1970 рр. Представники даної теорії (Дейвіс Р., Дракер П., Уорик Л. та ін.) концентрували свою увагу переважно на поліпшенні організації та управлінні великим виробництвом, для чого вишукували нові форми організації виробництва і збуту продукції.

Крім розробки загальної теорії управління, представники даної школи брали участь в конкретних проектах з раціоналізації виробництва. В результаті в рамках основних функцій підприєм-

ства теорія менеджеризму виділяла організаційну і збутову функції підприємства.

Висновки та пропозиції. Аналіз проблем і оцінку перспектив розвитку економічного потенціалу неможливо проводити, абстрагуючись від загальних тенденцій в економіці держави та конкретної галузі. Більшість висновків макроекономічної теорії цілком можна застосувати для дослідження можливостей і напрямків розвитку економічного потенціалу підприємства.

Також, на основі проведеного дослідження, можливо зробити більш узагальнюючі висновки. Вплив промисловості на національну економіку загалом наступний: розвиток промисловості стимулюватиме зростання інших секторів економіки через збільшення попиту на їхню продукцію і це стане основним катализатором розвитку економіки України та дозволить збільшити ВВП; зростання сектору промисловості дозволить підвищити конкурентоспроможність українських працівників на глобальному ринку праці та зменшити рівень безробіття; розвиток промисловості збільшить роль України на міжнародному економічному ринку та дозволить збільшити обсяг валютних надходжень; модернізація промисловості та впровадження високотехнологічного виробництва дозволить підвищити потенціал економіки в цілому.

Представлене дослідження виконано у межах роботи над НДР «Конкурента розвідка в безпекоорієнтованому управлінні інноваційно-інвестиційним розвитком підприємств стратегічного значення для національної економіки і безпеки держави (№ ДР 0119U002005).

Список використаної літератури

1. Блауг М. Экономическая мысль в ретроспективе. 4-е изд. Москва : Дело Лтд, 1994. 720 с.
2. Большой экономический словарь / Под ред. А.Н. Азрилияна. 5-е изд. Москва : ИНЭ, 2002. 1280 с.
3. Гунина И. А. Взаимовлияние общеэкономических проблем и проблем развития экономического потенциала предприятия в современных условиях. *Машиностроитель*, 2004. С. 19-23.
4. Данилишин Б. Новейшие измерения современной практики социально-экономических преобразований в государстве. *Экономика Украины*, 2010. № 8. С. 40-50.

5. Замков О. О., Толстопятенко А. В., Черемных Ю. Н. Математические методы в экономике: учебник. Москва : ДИС. 1998. 368 с.
6. Щук С. О. Виробничий потенціал промислових підприємств: проблеми формування і розвитку: монографія. Львів : ІРД НАНУ, 2006. 278 с.
7. Лапин Е. В. Экономический потенциал предприятия: монография. Сумы : ИТД «Университетская книга», 2003. 310 с.
8. Ларионов А. И., Юрченко Т. И., Новоселов А. Л. Экономико-математические методы в планировании: учебное пособие. Москва : Высшая школа, 1991. 240 с.
9. Лысенко Ю. Г. и др. Методология моделирования жизнеспособных систем в экономике: монография. Донецк : Юго-Восток, 2009. 350 с.
10. Національна економічна стратегія – 2030. *Урядовий кур'єр*, 2021. № 13-21.
11. Петрович Й. М., Прокопишин-Рашкевич Л. М. Інноваційний потенціал управління організацією: монографія. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2010. 184 с.
12. Поляков П. И. Экономико-математические модели развития промышленных предприятий. Киев : Вища школа, 1984. 168 с.
13. Статистичний щорічник України за 2017 рік. Київ : Державна служба статистики України, 2018. 540 с.
14. Статистичний щорічник України за 2018 рік. Житомир : ТОВ «БУК-ДРУК», 2019. 481 с.
15. Статистичний щорічник України – 2019 рік. Київ : Державна служба статистики України, 2020. 463 с.
16. Чаленко А. О неопределенности понятия «потенциал» в экономических исследованиях. *Економіка України*, 2012. № 5. С. 32-40.
17. Чаленко А. Ю. Методика определения экономического потенциала. *Економіка України*, 2013. № 8. С. 40-54.

Стаття надійшла 25.02.2021 р.

В. И. Захарченко,

доктор экономических наук, профессор,
профессор кафедры международного менеджмента и инноваций,
Одесский национальный политехнический университет,
проспект Шевченко, 1, г. Одесса, 65044, Украина
e-mail: kafedra@mzeid.in

В. В. Кандеева,

кандидат экономических наук,
доцент, доцент кафедры тепловых электрических станций
и энергосберегающих технологий
Одесский национальный политехнический университет,
проспект Шевченко, 1, г. Одесса, 65044, Украина
e-mail: vkandeeva@onu.ua

С. В. Онешко,

кандидат экономических наук, доцент,
профессор кафедры экономики и финансов,
Одесский национальный морской университет,
улица Мечникова, 34, г. Одесса, 65029, Украина
e-mail: osvfox1@gmail.com

КОМПЛЕКСНЫЙ АНАЛИЗ СОСТОЯНИЯ ОСНОВНЫХ ЭЛЕМЕНТОВ МЕХАНИЗМА РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ

Выявлена сложность взаимоотношений существующих элементов организационно-экономического механизма развития экономического потенциала предприятия, как целостной системы, которая является следствием того, что отдельные ее подсистемы и компоненты носят вероятностный характер. Комплексный анализ состояния элементов механизма развития экономического потенциала предприятия представлен видами анализа, объектами анализа, результатами анализа. Для определения места организационно-экономического механизма развития экономического потенциала, используя модель Р. Солоу, исследуются качественный и количественный состав функций предприятия. Факторный анализ по модели Солоу показывает особую значимость современного научно-технологического прогресса, а остаток Солоу в его модели отражает ряд других факторов, в том числе трудовые ресурсы. Проведенный анализ показывает, что общий экономический рост в 2015-2019 гг. не может быть скомпенсирован только лишь приростом труда и совокупного капитала. В первую очередь он может быть обоснован только использованием государства. Использование в модели Солоу производственной функции Кобба-Дугласа позволяет определить нелинейную зависимость производительности труда от ее капиталовооруженности. Также была использована модель Харрода-Домара, которая показала, что предприятия в состоянии обеспечить прирост капитала в текущем году за счет инвестиций в предыдущем. Это было продемонстрировано на примере основного капитала промышленности страны, как неотъемлемого элемента производственного потенциала.

Ключевые слова: потенциал, модель, ресурс, рост, функция, анализ, капитал, производительность, производство.

V. I. Zakharchenko,

Doctor of economic sciences, professor,
professor of Department of International Management and Innovation
Odessa National Polytechnic University,
Shevchenko ave.,1, Odesa, 65044, Ukraine
e-mail: kafedra@mzeid.in

V. V. Kandieieva,

PhD (Economics), associate professor,
associate professor of Department of Thermal Power Plants
and Energy Saving Technologies
Odessa National Polytechnic University,
Shevchenko ave.,1, Odesa, 65044, Ukraine
e-mail: vkandeeva@opu.ua

S. V. Oneshko,

PhD (Economics), associate professor,
professor of Department of Economics and finance,
Odessa National Maritime University,
Mechnykov str., 34, Odessa, 65029, Ukraine
e-mail: osvfox1@gmail.com

COMPLEX ANALYSIS OF THE STATE OF THE MAIN ELEMENTS OF THE MECHANISM FOR THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC POTENTIAL OF THE ENTERPRISE

The complexity of the relationship between the existing elements of the organizational and economic mechanism for the development of the economic potential of an enterprise, as an integral system, is revealed, which is a consequence of the fact that its individual subsystems and components are of a probabilistic nature. A comprehensive analysis of the state of the elements of the mechanism for the development of the economic potential of an enterprise is represented by types of analysis, objects of analysis, and the results of analysis. To determine the place of the organizational and economic mechanism for the development of economic potential, using the model of R. Solow, the qualitative and quantitative composition of the enterprise's functions is investigated. Factor analysis according to the Solow model shows the special importance of modern scientific and technological progress, and the Solow remainder in his model reflects a number of other factors, including labor resources. The analysis shows that the overall economic growth in 2015-2019 cannot be compensated for only by an increase in labor and total capital. First of all, it can only be justified by the use of the state. The use of the Cobb-Douglas production function in the Solow model allows one to determine the nonlinear dependence of labor productivity on its capital-labor ratio. The Harrod-Domar model was also used, which showed that enterprises are able to provide capital gains in the current year through investments in the previous year. This was demonstrated by the example of the fixed capital of the country's industry as an integral element of production potential.

Also, on the basis of the research, more generalizing conclusions can be drawn. The influence of industry on the national economy as a whole is as follows: the development of industry will stimulate the growth of other sectors of the economy through

an increase in demand for their products and this will become the main catalyst for the development of the Ukrainian economy and will increase GDP; the growth of the industrial sector will increase the competitiveness of Ukrainian workers in the global labor market and reduce the unemployment rate; industrial development will increase the role of Ukraine in the international economic market and will increase the volume of foreign exchange earnings; industrial modernization and the introduction of high-tech production will increase the potential of the economy as a whole.

Key words: potential, model, resource, growth, function, analysis, capital, productivity, production.

References

1. Blaug, M. (1994). *Ekonomicheskaiia mysl v retrospektive* [Economic thought in retrospect]. Moskva : Delo Ltd. [in Russian].
2. Azrylian, A. N. (eds.). (2002). *Bolshoi ekonomicheskyy slovar* [Big Dictionary of Economics]. Moskva : INE. [in Russian].
3. Gunina, I. A. (2004). *Vzaimovliianie obshcheekonomicheskikh problem i problem razvitiya ekonomicheskogo potentsiala predpriyatiya v sovremennykh usloviyakh* [Mutual influence of general economic problems and problems of development of the economic potential of the enterprise in modern conditions]. *Mashinostroitel. – Machine builder*, Pp. 19-23. [in Ukrainian].
4. Danilishin, B. (2010). *Noveishie izmereniia sovremennoi praktiki sotsialno-ekonomicheskikh preobrazovaniy v gosudarstve* [The latest dimensions of modern practice of socio-economic transformations in the state]. *Ekonomika Ukrainy. – Economy of Ukraine*, Vol. 8, pp. 40-50. [in Russian].
5. Zamkov, O. O., Tolstopiatenko, A. V. & Cheremnykh, Yu. N. (1998). *Matematicheskie metody v ekonomike: uchebnik* [Mathematical methods in economics: textbook]. Moskva: DIS. [in Russian].
6. Ishhuk, S. O. (2006). *Vyrobnychyi potentsial promyslovykh pidpryemstv: problemy formuvannia i rozvytku: monohrafiia* [Production potential of industrial enterprises: problems of formation and development]. Lviv: IRD NANU. [in Ukrainian].
7. Lapin, E. V. (2003). *Ekonomicheskii potentsial predpriatiia: monohrafiia* [The economic potential of the enterprise]. Sumy: ITD «Universitetskaia kniga». [in Russian].
8. Larionov, A. I., Yurchenko, T. I. & Novoselov, A. L. (1991). *Ekonomiko-matematicheskie metody v planirovanii: uchebnoe posobie* [Economic and mathematical methods in planning]. Moskva: Vysshiaia shkola. [in Russian].
9. Lysenko, Yu. G. et al. (2009). *Metodologiiia modelirovaniia zhiznesposobnykh sistem v ekonomike: monografiia* [Methodology for Modeling Viable Systems in Economics]. Donetsk: Yugo-Vostok. [in Russian].
10. *Natsionalna ekonomichna stratehiia – 2030. (2021). [National Economic Strategy - 2030] Urjadovyy kurier. – Government courier*, Vol. 13-20.
11. Petrovych, Y. M. & Prokopyshyn-Rashkevych, L. M. (2010). *Innovatsiinyi potentsial upravlinnia orhanizatsiei: monohrafiia* [Innovative potential of organization

- management]. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniki. [in Ukrainian].
12. Poliakov, P. I. (1984). Ekonomiko-matematicheskie modeli razvitiia promyshlennykh predpriatii [Economic and mathematical models for the development of industrial enterprises]. Kiev: Vyscha shkola. [in Russian].
 13. Statystychnyi shhorichnyk Ukrainy za 2017 rik (2018). [Statistical Yearbook of Ukraine for 2017]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. [in Ukrainian].
 14. Statystychnyi shhorichnyk Ukrainy za 2018 rik (2019). [Statistical Yearbook of Ukraine for 2018]. Zhytomyr: TOV «BUK-DRUK». 481 p. [in Ukrainian].
 15. Statystychnyi shhorichnyk Ukrainy – 2019 rik (2020). [Statistical Yearbook of Ukraine - 2019]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. [in Ukrainian].
 16. Chalenko, A. (2012). O neopredelennosti poniatia «potentsial» v ekonomicheskikh issledovaniakh [On the uncertainty of the concept of “potential” in economic research]. *Ekonomika Ukrainy. – Economy of Ukraine*, Vol. 5, pp. 32-40. [in Russian].
 17. Chalenko, A. Yu. (2013). Metodika opredeleniia ekonomicheskogo potentsiala [Methodology for determining economic potential]. *Ekonomika Ukrainy. – Economy of Ukraine*, Vol. 8, pp. 40-54.